

sociálního vyloučení a pomoc při hledání zaměstnání. Problematika integrace cizinců se tak významně dotýká i otázek sociální práce měst a obcí.

Za přínos považují, že studie je založena na empirickém šetření situace cizinců. Jde především o cizince z tzv. třetích zemí, vůči nimž jsou uplatňována některá omezení a jejichž přítomnost v českém prostoru není ze strany místních občanů jednoznačně pozitivně hodnocena. Současně se přicházející cizinci svým způsobem života často liší od majoritní společnosti, v důsledku čehož vznikají různé problémy a nedorozumění. Projekt empirického šetření sledoval několik cílů: předně zjistit postavení cizinců z pohledu vztahu k majoritní společnosti, podmínek života a probíhající procesy integrace. Významný úkol šetření byl ve zjištění postavení cizinců na trhu práce a poznání mechanismů při hledání zaměstnání. Součástí zkoumání bylo i zjišťování aktuálních potřeb a identifikace rizikových sociálních situací, v nichž se cizinci mohou ocitnout. Metodika výzkumu a postup jeho provedení jsou popsány v kapitole páté. Metoda zkoumání, vztahující se na cizince evidované v rámci Ústeckého kraje, byla založena na studiu statistických zdrojů a dále pak na sociologických rozhovorech s pracovníky příslušných českých institucí a hloubkových rozhovorech se samotnými imigranty. Konkrétně šlo hlavně o Ukrajince, Mongoly, Vietnamce a Rusy. Rozsah zkoumaného souboru je dostatečný, takže výpovědi respondentů lze s určitou opatrností zobecňovat a patrně by se potvrdila jejich platnost i v širším celorepublikovém pohledu.

Zajímavé výsledky o vzájemném vztahu příslušníků majoritní společnosti a cizinců obsahuje další kapitola. Konstatuje se, že na straně majoritní společnosti existují jisté odmítavé stereotypy vůči cizincům, což se projevuje v jejich charakteristice české společnosti. Vidí ji jako společnost uzavřenou, v důsledku toho neexistují většinou silnější interpersonální vazby mezi cizinci a domorodci. To se ve svých důsledcích jeví jako vážná překážka jejich integrace. Je ovšem významné, že tato situace, i když v sobě má určité napětí, jen výjimečně vede ke konfliktům. Jednou z příčin nedostatečné interpersonální komunikace je ovšem malá znalost českého jazyka. Přítomnost znalost češtiny logicky koresponduje s délkou pobytu cizince v ČR a také s jistou mírou podobnosti jazyků. Nepřekvapí proto, že nejvyšší podíl dobrých znalostí češtiny mají Ukrajinci a Rusové, nejméně pak Vietnamci a Mongolové.

Základním konceptuálním pojmem empirické studie je integrace cizinců. V této souvislosti je kladena otázka, zda chápání integrace není v případě zkoumaných cizinců příliš zatíženo naším českým etnocentrickým pohledem vyžadujícím co neúplnější přizpůsobení se české kultuře. Patrně s ohledem na to, že většina cizinců neplánuje trvalý pobyt v ČR, přichází za výdělkem a poté odchází, nelze očekávat jejich úplnou integraci. V zásadě jde o přizpůsobení se místním podmínkám na určitý čas, bez zásadnějších změn v oblasti vlastní specifické kultury. Těchto souvislostí si knížka všimá v závěrečném shrnutí, kde mimo jiné konstatuje, že multikulturalismus přeceňuje možnosti oboustranného vstřícného přijetí

často dosti rozdílných způsobů života. Je patrně vhodnější pracovat s konceptuálním pojmem adaptace. Integrace se může vztahovat na příslušné národnostní skupiny, které pod talkem sociálního prostředí majoritní populace zřejmě posilují svoji vnitřní skupinovou kohezi.

Kapitola 6 a následující obsahují výsledky empirického šetření. Interpretace získaných poznatků ukazuje řadu významných souvislostí faktického soužití cizinců s majoritní společností. Např. se potvrzuje, že zahraniční pracovníci nejsou všude dobře přijímáni, což potvrzuje jistý již zmíněný český etnocentrismus.

Výklad výsledků empirického šetření podle stanovených strukturálních dimenzí je přehledný. Uvedené poznatky jsou inspirativní pro sociální politiku a práci s imigranty. Závěry, ke kterým autoři dospěli na základě provedeného empirického šetření, jsou významné nejen pro politiku místních orgánů Ústeckého kraje, ale jsou inspirativní pro posouzení stavu integrační politiky státu vůči cizincům všeobecně. Oprávněně se v závěrech zdůrazňuje, že vzhledem k demografickému vývoji české populace se v příštích letech neobejdeme bez žádoucí imigrace. Platí zřejmě i konstatování, že tato imigrace bude nadále převažovat ze zemí kulturně vzdálenějších. V konkrétní politice lokálních i centrálních orgánů je proto zřejmě třeba podporovat opatření, která pomohou postupně překonat různé bariéry a předsudky soužití majoritní společnosti s cizinci.

František Zich, VŠFS

Z konference k zahájení Evropského roku aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity 2012 v ČR

Dne 1. března 2012 se v Černínském paláci v Praze uskutečnila úvodní konference, již byl v České republice oficiálně zahájen Evropský rok aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity 2012 vyhlášený Evropskou unií.

Po úvodních projevech ministra Jaromíra Drábka, náměstka MŠMT Jana Kocourka a náměstka MPSV Jana Dobeše se slova ujal vedoucí Zastoupení EK v ČR Jan Michal, který zdůraznil tematickou provázanost jednotlivých Evropských roků a připomněl, že rok 2013 bude Evropským rokem aktivního občanství. Dále se věnoval demografickým ukazatelům EU a zdůraznil, že zatímco v současné době je průměrný věk obyvatel v EU 46 let a podíl osob 65+ dosahuje 16 %, již v roce 2030 bude průměrný věk v EU 47 let a podíl osob 65+ se téměř zdvojnásobí na 30 %. Vycházel také z výsledků průzkumu veřejného mínění v rámci EU, ze kterého je mimo jiné zřejmé, že skuteč-

nost stárnutí populace si v zemích EU uvědomuje 71 % respondentů, za možný problém jich ho však označuje pouze 40 %. Průzkum také ukázal, že problém mezigenerační diskriminace je výraznější v postkomunistických zemích, kde je také vnímání osob ve věku 55+ negativnější než ve státech EU-15. Dvě třetiny respondentů se také domnívají, že by lidé měli mít po dosažení důchodového věku možnost nadále pracovat, a jedna třetina z nich dokonce zvažuje, že po dosažení důchodového věku bude dále pracovat. V souvislosti s vysokou mírou nezaměstnanosti mladých lidí v EU, která v průměru dosahuje 20 %, se Jan Michal zmínil o konkurenci mladých a starých pracovníků, které je dle jeho názoru též třeba věnovat pozornost. Na závěr pak připomenul tzv. „stříbrnou ekonomiku“, tedy rozšiřování služeb pro seniory, ve které vidí do budoucna velký potenciál.

Dalibor Holý z Českého statistického úřadu ve svém vystoupení představil „seniory v datech“. Zmínil se o rozdílném mediálním věku obyvatel různých zemí EU,

který v některých zemích, např. Rakousku, Řecku, Finsku a Itálii, činí 42 a více let, zatímco v jiných (Irsko, Island a Makedonie) 36 let. Jako nejrychleji stárnoucí populace EU označil Řecko, Německo a Lichtenštejnsko. Dále se pak zaměřil na populaci starších osob v ČR, zejména na její vzdělanostní a pracovní charakteristiky. Upozornil na velmi nízký podíl (pouze 5 %) osob ve věku 55+ zapojených v ČR do vzdělávacího procesu. Dále uvedl, že 17 % obyvatel ČR pobírá starobní důchod a podíl pracujících důchodců dosahuje 3 % celkové zaměstnanosti v ČR, přičemž však existují značné rozdíly mezi muži a ženami, protože zejména v pozdějším věku zaměstnaní muži pobírající důchod tvoří až dvojnásobně početnější skupinu než ženy ve stejném postavení.

V odpolední části pak byly představeny jednotlivé tematické oblasti Evropského roku 2012 a zároveň s nimi byly také představeny organizace, které se v konkrétních oblastech angažují.

Tematickou oblast **Zaměstnávání starších osob** odborně uvedl prof. Igor Tomeš, který

připomněl, že stárnutí je kontinuální proces a že stárneme ve všech fázích života, což souvisí se změnou současného životního cyklu, kdy se neprodlužuje pouze etapa stáří, ale i předchozí etapy lidského života. Upozornil na aktuální nebezpečí konkurence dvou skupin osob staršího věku na trhu práce, kdy si konkurují skupiny osob v předdůchodovém a v důchodovém věku, které mohou vzhledem k příjmu z důchodového systému nabízet svou práci za nižší mzdu, čímž mají konkurenční výhodu oproti osobám, které se důchodovému věku těsně blíží. Zmiňuje potřebu znovu přehodnotit celkový pohled na důchodový systém, aby důchod byl skutečně chápán jako náhrada (a nikoli pouze jako doplněk) mzdy. Dále se věnoval otázce age managementu a potřebě odstranění pozitivní diskriminace. Pro podporu zaměstnávání starších osob považuje za nutné flexibilnější zákoník práce, který musí reagovat na měnící se životní styl a zvyklosti současných lidí.

Další tematická oblast **Celoživotní vzdělávání a učení** byla uvedena předsedou Asociace univerzit třetího věku ČR Petrem Vavřínem. Ten přednesl, že celoživotní vzdělání se dotýká hlavně terciárního vzdělávání. Již dávno také nestačí mezigenerační předávání zkušeností, tzv. z otce na syna, současná rychlost pokroku vyžaduje proces celoživotního učení se. Doporučil rozlišovat mezi standardními univerzitními programy a programy zaměřenými na celoživotní vzdělávání, které vidí jako „byznys“. Pozitivní dopad celoživotního vzdělávání na snížení nezaměstnanosti ukázal na příkladu Finska, kde díky němu klesla nezaměstnanost z 19 % v roce 1992 na současnou 8 % úroveň. Za pozitivní označil skutečnost, že 21 ze 26 univerzit registrovaných v ČR nabízí programy celoživotního vzdělávání, a to formou více než 700 kursů pro osoby ve věku 55+. Využívá ho cca 38 000 seniorů, přibližně 1,5 % všech osob starších 55.

Dobrovolnictví starších osob a seniorů jako tematickou oblast Evropského roku 2012

vedl předseda občanského sdružení Hestia Jiří Tošner. Ten se věnoval dobrovolnictví jako fenoménu současné doby a poslání obecně prospěšných společností zaměřených na dobrovolníky charakterizoval heslem „pomáháme těm, kteří chtějí pomáhat“.

Čtvrtou tematickou oblast **Mezigenerační dialog** odborně uvedla socioložka Lucie Vidovičová. Představila obecné zásady dialogu, které adaptovala s ohledem na specifické charakteristiky dialogu mezigeneračního. Společnost a její generace obrazně znázornila jako letokruhy stromu, které na sobě, stejně jako různé generace v rámci jedné společnosti, závisí. Jednotlivé představované zásady mezigeneračního dialogu pak vhodně doplňovala praktickými sociologickými zkušenostmi z ČR. Poukázala na znepokojující averzi mladé generace vůči starším, kterou demonstrovala na vzniku různých skupin na sociálních sítích deklarujících až téměř nenávisť vůči seniorům. Konstruktivnímu mezigeneračnímu dialogu dle jejího názoru rozhodně nepřispívá mediální vnímání starších osob a často až bulvární způsob jejich mediální prezentace.

Tematikou oblast **Zdravého stárnutí** představila doktorka Hana Janatová ze Státního zdravotního ústavu, která své vystoupení odlehčila frází „lepší je se opotřebovat, než zrezivět“, již chtěla zdůraznit fyzický pohyb jako jeden ze základních předpokladů zdraví. Zdůraznila však, že fyzické zdraví je pouze jednou z komponent zdravého stárnutí, protože duševní zdraví je neméně důležité. Za nutnou podmínku duševního zdraví označila také odpovídající bydlení a sociální kontakty, neboť osamělost považuje za jednu z hlavních příčin porušení duševního zdraví, vedoucího až k fyzickým zraněním. O stáří by se podle ní nemělo hovořit jen ve spojitosti s nemocemi, jak se v naší společnosti většinou děje. Zhruba 90 % seniorů je totiž relativně zdravých a nevyžadují trvalou péči. Jako závěrečné motto pak uvedla, že i v pozdějším věku by měl mít člověk ze života radost.

Poslední tematický okruh **Kvalita života seniorů** uvedl architekt David Tichý z občanského sdružení Centrum kvality bydlení, podle něhož se kvalita života (nejenom seniorů) odvíjí od způsobu bydlení. Bydlení seniorů bylo v minulosti institucionalizováno a zajišťováno v domovech důchodců, přičemž toto pojetí v našich představách do značné míry stále přetrvává. V současnosti by měl být vyšší důraz kladen na individuální bydlení s poskytovaním tzv. home care – pečovatelské služby a decentralizaci zabezpečení služeb spojeným s bydlením seniorů. Na kvalitu života má vliv také fyzický stav, umožňující pohyb, a dostatek energie, která závisí na kvalitní stravě a psychickém stavu, který velmi závisí na začlenění jedince do společnosti. Osamělost proto označil za jeden z největších problémů ovlivňujících kvalitu života seniorů a zmínil tzv. syndrom růžové košile. Jako řešení osamělosti ve stáří představil koncept tzv. senior cohousing – sdílené bydlení seniorů, jehož hlavní přednost vidí v tom, že si spoustu činností senioři zajistí navzájem v rámci sdíleného bydlení, čímž se fakticky oddaluje věková hranice, kdy senior potřebuje pomoc zvenčí – od státu, dobrovolníků.

Odborný program byl ukončen panelovou diskusí s odborníky, již se zúčastnili Igor Tomeš, Jiří Tošner, Lucie Vidovičová, Hana Janatová, David Tichý a Jan Dobeš, který jako zástupce MPSV slavnostně podepsal memorandum Evropského roku 2012. Představené a prezentované informace a zkušenosti pak na závěr konference shrnula koordinátorka Evropského roku 2012 na MPSV Lenka Bočková a vyjádřila naději, že v jeho průběhu bude uskutečněno více reálných aktivit k dosažení jeho cílů. Tečku za konferencí pak obstarala kapela Please The Trees spolu se sborem seniorů Elpida, která odehrála koncert na ukončení konference.

Martin Holub, VÚPSV, v. v. i.

Od návrhů po praxi: hlavní úkoly a oblasti činnosti Cedefop

Modernizace odborného vzdělávání a výcviku v Evropě se posunula do fáze implementace jednotlivých nástrojů v členských státech, což vyvolalo větší zájem o expertní znalosti Cedefop. V průběhu posledních tří let tato instituce identifikovala trendy a možné odpovědi na budoucí výzvy v oblasti odborného vzdělávání a výcviku. Velký význam mají celoevropské předpovědi nabídky a poptávky v oblasti kvalifikací. Byly vypracovány kvalifikační rámce a doporučený systém kreditů pro oblast odborného vzdělávání a výcviku, vycházející z toho, že podstatné jsou výsledky vzdělávání, vyjádřené tím, co by měl dotyčný znát, být schopen dělat a čemu rozumět, ne tím, kde a jak dlouho byl školen.

Priority Cedefop na období 2012–2014 vycházejí z výsledků předchozí činnosti, více se však zaměřují na podporu moderní-

zace systémů odborného vzdělávání a výcviku, pracovní kariéru a její změny a analýzu potřebných znalostí a kompetencí. Cílem instituce je svou činností podpořit evropskou spolupráci v oblasti odborného vzdělávání a výcviku prostřednictvím expertních znalostí, výzkumu, analýz politik a networkingu a přispět k šíření informací s využitím webových stránek, publikací, studijních pobytů, konferencí a seminářů.

Modernizace systémů odborného vzdělávání a výcviku

Cílem řady aktivit Cedefop je zatraaktivnit odborné vzdělávání a výcvik pro potenciální studenty, přičemž se vychází i ze skutečnosti, že řada získávaných vyšších (terciárních) kvalifikací je ve své podstatě odborného charakteru se silnou vazbou na trh práce a se značným zapojením podniků ve všech

fázích vzdělávání. V roce 2012 budou zveřejněny výsledky studie zaměřené na to, co činí základní odborné vzdělávání a výcvik zajímavým a jak podněcovat mladé lidi, aby se stalo jejich volbou. Protože významnou součástí celoživotního programu vzdělávání jsou rovněž studijní pobyty, umožňující výměnu informací a získávání zkušeností, Cedefop podporuje a koordinuje jejich realizaci a vyhodnocuje jejich přínos.

Po období práce na návrhu společných principů a nástrojů evropské politiky v oblasti odborného vzdělávání a výcviku nyní Cedefop podporuje jejich implementaci na národní a sektorové úrovni. Hodnocení vzdělávání v této oblasti má být založeno na dosažených výsledcích, což umožňuje transfer vzdělávání mezi institucemi, přesun mezi jednotlivými prvky systému vzdělávání a výcviku (např. mezi všeobecným